

6

Visserij

Auteurs Hans Polet¹, Els Torreele¹, Matthias Sandra², Thomas Verleye²

Lectoren Pieter De Graef³, Koen Carels³, Karel Vanhulle⁴, Peter Blancquaert⁴, Yana Deschutter⁵, Tom Van Bogaert⁶

¹Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO)

²Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)

³Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SALV)

⁴Departement Landbouw en Visserij, Dienst Visserij

⁵Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Dienst Marien Milieu

⁶Departement Landbouw en Visserij

Met gewaardeerde bijdrage van:

Lies Vansteenbrugge en Sofie Nimmegeers (ILVO)

Polet, H., Torreele, E., Sandra, M., Verleye, T. (2023). Visserij. Compendium voor Kust en Zee = Compendium for Coast and Sea 2023: 1-20. <https://dx.doi.org/10.48470/47>

© foto: Julneighbour

In 2020 bedroeg de wereldwijde productie van visserijproducten, inclusief aquacultuur, 179,0 miljoen ton (exclusief zeezoogdieren en aquatische planten, [FAO Fisheries and Aquaculture Information and Statistics Service](#)). Zeevisserijproducten nemen 62,3% (111,6 miljoen ton) voor hun rekening, waarvan 70,7% (78,9 miljoen ton) wildvangst betreft. In de Europese Unie (EU) bedraagt het aandeel wildvangst 83,0% van de zeevisserijproducten ([FAO Fisheries and Aquaculture Information and Statistics Service](#)).

De totale aanvoer aan zeevisserijproducten (inclusief aquacultuur, maar exclusief zeezoogdieren en aquatische planten) vanuit de EU bedroeg in 2020 zo'n 4,4 miljoen ton, of 3,9% van de globale zeevisserijproductie. Spanje, Denemarken en Frankrijk voorzagen in ruim de helft van de EU-aanvoer. De mariene wildvangst van de EU bedroeg 3,6 miljoen ton, goed voor 4,6% van de globale mariene wildvangst. De Belgische aanvoer vertegenwoordigde in hetzelfde jaar 0,5% (18.306 ton) van het EU-totaal ([FAO Fisheries and Aquaculture Information and Statistics Service 2020](#)). Het aantal Belgische vissersvaartuigen op het einde van 2021 (64 vissersvaartuigen) vertegenwoordigde minder dan 0,1% van de totale Europese vloot, het tonnage en motorvermogen klopten af op een aandeel van respectievelijk 1,0 en 0,8% ([Scherrens 2021](#), [STECF 2021](#), [Maertens 2022](#), [Europese Commissie 2022](#); overzicht op [Fishing fleet capacities](#)).

De globale of Europese visvangst door recreatieve zeevissers is niet gekend. Het aantal individuele boothengelaars binnen Europa wordt geschat op ongeveer 9 miljoen. Samen ondernemen ze bijna 78 miljoen vistrips op zee, hetgeen overeenkomt met ruim 200.000 vistrips per dag. De totale economische activiteit gerelateerd met deze sector wordt geschat op 10,5 miljard euro op jaarbasis, waarvan 5,1 miljard euro directe uitgaven betreffen ([Hyder et al. 2017a](#), [Hyder et al. 2017b](#)). België is een kleine speler binnen de Europese recreatieve zeevisserijcontext. Het aantal zeedagen vanop vaartuigen werd voor 2021 geschat op 11.400. De aanvoer van visserijproducten door de ganse recreatieve zeevisserijgemeenschap werd voor 2021 geraamd op zo'n 220 ton ([Verleye et al. 2022](#)). Een eerste inschatting van de directe uitgaven (aankoop materiaal, onderhoud boot, etc.), als onderdeel van het ruimere nationale monitoringsprogramma voor de recreatieve zeevisserij (zie [website recreatieve zeevisserij](#)), klopte af op minstens 8,6 miljoen euro per jaar ([Verleye et al. 2019](#)). [Hyder et al. \(2017b\)](#) schatte eerder de totale uitgaven door Belgische recreatieve zeevissers op zo'n 33 miljoen euro per jaar op basis van een input-output model.

6.1 Beleidscontext

6.1.1 Commerciële zeevisserij

Het beheer van de Europese vissersvloot en het behoud van de visbestanden worden in de eerste plaats geregeld door het Europees Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) (Verordening (EU) 1380/2013) zoals opgelegd in de artikelen 38 tot 44 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU). Het Europees visserijbeleid wordt opgenomen door het Directoraat-Generaal Maritieme Zaken en Visserij (DG MARE) van de Europese Commissie (EC) en door de EU-lidstaten (meer informatie: [overzicht Europese wetgeving met betrekking tot GVB](#)). Het GVB kadert binnen de strategie van de Europese Unie voor duurzame ontwikkeling (COM (2001) 264, hernieuwd in 2006 ([10917/06](#))) en het duurzame ontwikkelingsdoel 14 (SDG 14) van de Verenigde Naties, waarbij gestreefd wordt naar een ecosysteemgerichte benadering en een duurzame exploitatie van de levende biologische rijkdommen van de zee. Bij het opstellen van het Europees beleid inzake visserij wordt beroep gedaan op bijdragen vanuit adviesraden (zie artikels 43 t.e.m. 45 en bijlage III bij GVB), alsook op inbreng vanuit een aantal nationale diensten en internationale instanties zoals het Wetenschappelijk, Technisch en Economisch Comité voor de Visserij (STECF) en het *Joint Research Centre* (JRC) van de EC, en de Internationale Raad voor het Onderzoek van de Zee (ICES). Het Europees visserijbeheer steunt op wetenschappelijke data verzameld door EU-lidstaten op grond van het kader voor gegevensverzameling (Richtlijn 2017/1004, Uitvoeringsbesluit (EU) 2019/909 en Gedelegeerd Besluit (EU) 2019/910) (zie [6.5 Duurzaam gebruik](#)).

Vanwege de Brexit (1 januari 2021) wordt het Europees visserijlandschap in belangrijke mate hertekend. Concreet betekent de Brexit dat de Europese regelgeving, waaronder het GVB, niet meer van toepassing is op Britse wateren. Het handels- en samenwerkingsakkoord tussen het Verenigd Koninkrijk en de EU (24 december 2020) stelt dat de Europese vaartuigen nog zeker 5,5 jaar toegang zullen hebben tot de Britse wateren (200-mijlszone), in ruil voor een quotatransfer die geleidelijk aan wordt ingevoerd tot 2026. De toegang tot de 6- tot 12-mijlszone is voorbehouden voor de 'gekwalificeerde vaartuigen' die over de nodige vismachtiging beschikken. In ruil hiervoor worden in totaal zo'n 1,6 miljard euro vangstrechten overgedragen aan het Verenigd Koninkrijk. Na de overgangperiode zal de EU wellicht op jaarlijkse basis moeten onderhandelen over de toegang tot de Britse wateren. Deze maatregelen kunnen grote gevolgen hebben voor de Belgische visserij daar meer dan 50% van de Belgische aanvoer afkomstig is uit Britse wateren ([Van Bogaert et al. 2021](#)).

Op nationaal niveau heeft Vlaanderen de exclusieve bevoegdheid over de zeevisserij (decreet van 28 juni 2013 betreffende het landbouw- en visserijbeleid), met uitzondering van de bemannings- en keuringsvoorwaarden voor de vaartuigen die onder de federale bevoegdheid vallen (FOD Mobiliteit). Voor de commerciële zeevisserij wordt het beleid uitgestippeld door het [Vlaams Departement voor Landbouw en Visserij \(Crevits 2019\)](#). Het Departement Landbouw en Visserij zorgt in de eerste plaats voor de beleidsvoorbereiding op Europees en op Vlaams niveau. Binnen dit departement heeft de [afdeling Beleidscoördinatie en Omgeving](#) een ruimere opdracht omdat ze niet alleen instaat voor het formuleren van beleidsvoorstellen en het ontwerpen van regelgeving, maar ook voor de vertaling van het Europese beleid en de uitvoering van het visserijbeleid. De [Dienst Visserij](#) is een onderdeel van de afdeling Beleidscoördinatie en Omgeving en staat in voor de coördinatie, uitvoering en controle van het visserijbeleid. Dit omvat ook de wettelijke taken voor het verzamelen van economische gegevens, waaronder de aanvoerstatiestieken.

De uitvoering van het Europees ondersteuningsbeleid voor investeringen en acties ten gunste van de visserij wordt onder andere geregeld via het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV, Verordening (EU) 508/2014), en het hieropvolgende Europees Fonds voor Maritieme Zaken, Visserij en Aquacultuur (EFMZVA, Verordening (EU) 2021/1139). Het Belgische Operationele Programma ([OP 2014-2020](#); vernieuwd OP verwacht begin 2022) (zie **6.5.4 Duurzame visserijsector**) creëert hierbij een kader en een handleiding voor de besteding van de fondsen van het EFMZV(A). Het Vlaams Financieringsinstrument voor de Visserij- en Aquacultuursector (FIVA) zorgt voor de noodzakelijke cofinanciering (besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 en MB van 19 mei 2016). De modaliteiten en wetgevende kaders voor het EFMZV(A) zullen worden aangepast bij de start van het nieuwe fonds, gekoppeld aan het vernieuwd OP.

De uitvoering van het visserijbeleid omvat eveneens de controle van de visserijactiviteiten en een luik met betrekking tot datacollectie, met inbegrip van het publiceren van een deel van de verzamelde gegevens in [jaarlijkse rapporten](#) (zie ook [Data Collection Framework](#)).

Het Vlaams visserijbeleid wordt wetenschappelijk ondersteund door het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek ([ILVO](#)). De Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij ([SALV](#)) adviseert de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement over landbouw en visserij in de brede zin van het woord. De adviezen, zoals vastgesteld door de belanghebbenden vertegenwoordigd in de SALV, passen in een gedragen politieke besluitvorming. Het visserij-gerelateerd advies wordt voorbereid door een vaste werkkommissie: de Technische Werkkommissie Visserij (TWV) van de SALV. De Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen ([Minaraad](#)) verleent eveneens advies bij een aantal visserij-gerelateerde dossiers. De [Rederscentrale](#) wordt erkend als de producentenorganisatie in de sector visserijproducten en als beroepsvereniging ter vertegenwoordiging van de werkgevers. De promotiecampagnes van vis (bv. vis van het jaar, vis van 't seizoen) van eigen bodem gebeurt in samenwerking met het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing ([VLAM](#)). De beleidscontext waarin de Vlaamse visserijsector opereert, wordt verder uitvoerig geschetst in [Vanderperren en Polet \(2009\)](#) (CLIMAR-project [fase 1](#) en [fase 2](#) BELSPO), [Van Bogaert et al. \(2021\)](#) en het [EFMZVA Programma België 2021-2027](#). Een uitgebreid overzicht van de wetgeving met betrekking tot de visserij wordt gegeven in de [Juridische Codex Kustzone](#) thema [Visserij](#).

6.1.2 Recreatieve zeevisserij

De recreatieve zeevisserij is zowel onderhevig aan Europese, federale, Vlaamse en gemeentelijke regelgeving. Op Europees niveau zijn de vangstbeperkende noodmaatregelen voor zeebaars van toepassing, die in 2016 werden geïntroduceerd en jaarlijkse worden herzien. Op federaal niveau worden in hoofdzaak aspecten rond veiligheid, vaartuiregistraties en vaarbevoegdheidsbewijzen behandeld (wet van 5 juli 2018, KB van 28 juni 2019), alsook ruimtelijke gebods- en verbodsbepalingen op zee (o.a. KB van 4 augustus 1981, KB van 22 mei 2019) en vangstbeperkingen voor bepaalde soorten (KB van 21 december 2001). Op Vlaams niveau worden zowel technische, temporele als ruimtelijke beperkingen opgelegd door het besluit van de Vlaamse Regering van 9 september 2016 en wordt een expliciet verbod op warrel- en kieuwnetvisserij ingesteld door het besluit van de Vlaamse Regering van 13 maart 2015. Gemeentelijke politieverordeningen voorzien in bijkomende bepalingen voor de strandvisserij. Een overzicht van de relevante regelgeving komt uitgebreid aan bod op de [website](#) van de recreatieve zeevisserij.

6.2 Ruimtegebruik

Het GVB is van kracht in de Belgische visserijzone (wet van 10 oktober 1978) waarvan de grenzen in België overeenkomen met de exclusief economische zone (EEZ, wet van 22 april 1999). In deze zone valt het uitoefenen van de visserijactiviteit onder de rechtsmacht van België (visserij is echter een Vlaamse bevoegdheid, zie hierboven), evenwel rekening houdend met de rechten voor buitenlandse vaartuigen die voortvloeien uit het GVB (Verordening (EU) 1380/2013 artikel 5 en bijlage I).

In de territoriale zee (de zone vanaf de gemiddelde laagwaterlijn tot 12 nautische mijl (nm)) regelt de nationale wetgeving de visserij (wet 19 augustus 1891). Deze bepaalt dat vissersschepen tussen 0 en 12 nm geen motorvermogen mogen hebben boven 221 kilowatt (kW) indien ze met een boomkor vissen en dat tussen de 0 en 3 nm enkel schepen met een brutotonnage (BT) van minder dan 70 BT toegelaten zijn (zie **6.3.2 Belgische vissersvloot**).

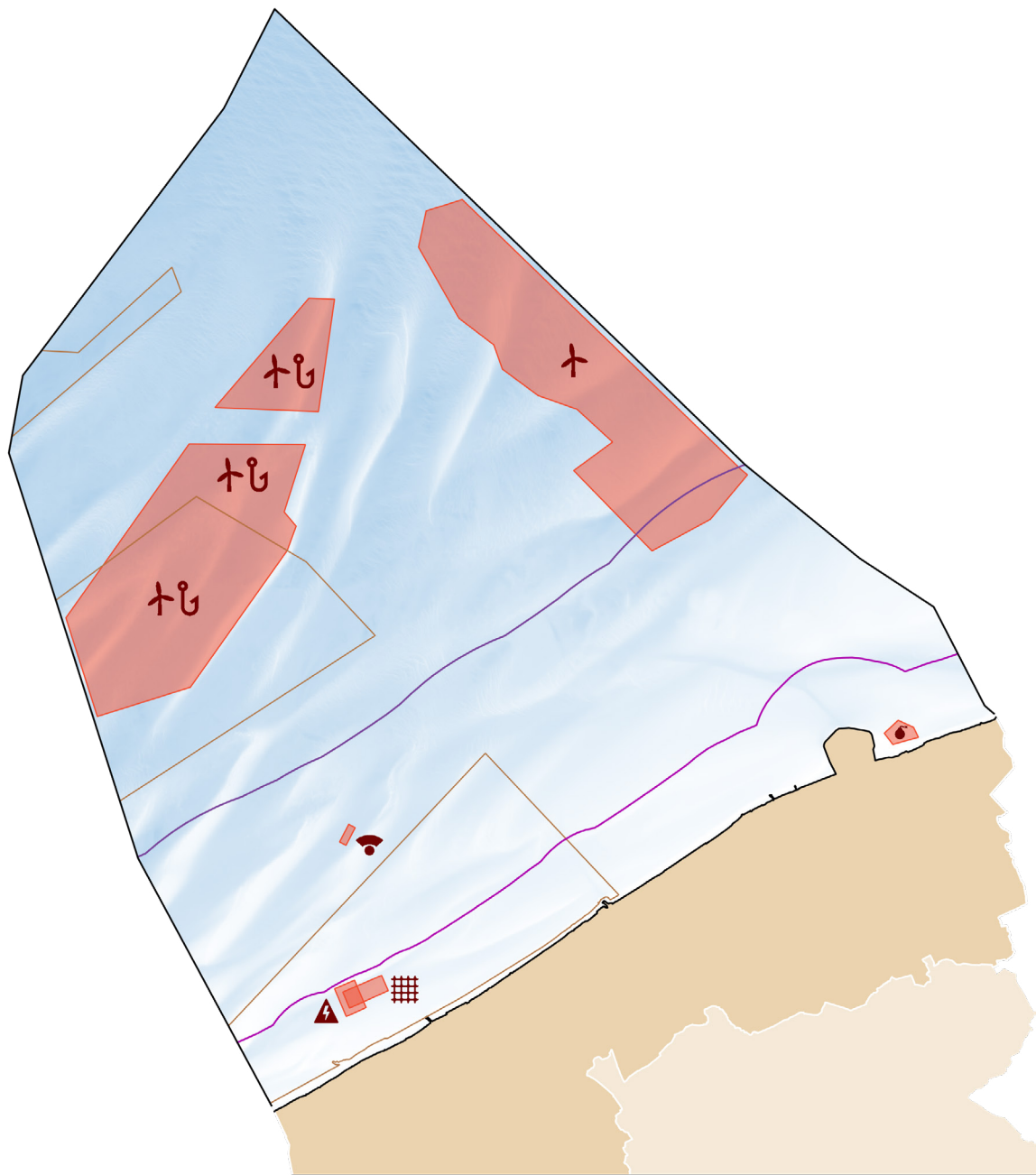
In de territoriale zee wordt de visserij exclusief voorbehouden aan Belgische vissers, al worden op basis van multilaterale overeenkomsten en Europese regelgeving tevens Nederlandse en Franse vissers toegelaten ([Douvere en Maes 2005](#), GAUFRE-project (BELSPO)). Het GVB (bijlage I) verleent Nederland immers onbeperkt toegang tot de Belgische zone van 3 tot 12 nm. Het verdrag tot herziening van het op 3 februari 1958 gesloten verdrag tot instelling van de Benelux Economische Unie (2008) geeft Nederland tevens het recht om onbeperkt te vissen in de 3 nm zone. Verder voorziet de Belgisch-Franse overeenkomst over de visvangst op ijle haring (gevangen tussen december en april) en sprout in de Franse en Belgische territoriale wateren (1975) in een toelating (onder bepaalde voorwaarden) voor het vangen van sprout en haring in de Belgische territoriale zee door Franse vissersvaartuigen (zie ook bijlage I van het GVB).

Het marien ruimtelijk plan (MRP 2020-2026, KB van 22 mei 2019, zie ook [Verhalle en Van de Velde 2020](#)) voorziet in een verbod op de bodemberoerende visserij ter hoogte van de Paardenmarktsite, een stortplaats van oorlogsmunitie (zie ook [Maes et al. 2000](#)) (zie thema **Militair gebruik**). Het MB van 4 oktober 2016 verbiedt bepaalde visserijactiviteiten rondom enkele scheepswrakken ter bescherming van het cultureel erfgoed onder water. Daarnaast stelt het KB van 4 februari 2020 een verbod in voor reguliere scheepvaart (en dus *de facto* visserij) in een veiligheidszone van 500 m rond de windmolenparken (zie thema **Energie (inclusief kabels en leidingen)**). Een gelijkaardige bufferzone wordt door het MB van 15 juni 2021 voorzien rondom de eerste fase van de zeeboerderij in CIA-zone C (zone voor commerciële en industriële activiteiten). Dit gebied zal gesloten worden voor de visserij vanaf de dag waarop de bouwfase zal starten.

In het MRP 2020-2026 worden op het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ) tevens drie zoekzones aangeduid, waarvan twee binnen de Vlaamse Banken, waarin de meest waardevolle zones zullen worden beschermd door beperkingen op te leggen voor bodemberoerende activiteiten, met als doel bodemintegriteit te herstellen en behouden (figuur 1) (zie [VISNAT2](#)-project). Deze zones werden aangeduid nadat eerdere maatregelen, met als doel bodemintegriteit te herstellen en behouden en alternatieve/duurzame visserij te stimuleren, door het Europees Parlement werden verworpen ([2018/2614\(DEA\)](#)). De recreatieve zeevisserij is in het volledige natuurgebied van de Vlaamse Banken toegelaten, voor zover ze de bodem niet beroert. Er zijn enkele uitzonderingen voor de bestaande recreatieve garnalvissers en bodemberoerende technieken die voortgetrokken of geduwd worden door mensen of paarden.

Verder worden in het MRP 2020-2026 nieuwe zones voor hernieuwbare energie afgebakend. Mits de nodige voorwaarden zullen in de nieuwe zones voor hernieuwbare energie ook passieve visserij-activiteiten (het vissen met statisch vistuig, zoals viskooien) worden toegelaten. Het samengaan tussen de windparken op zee en passieve visserij en maricultuur werd uitvoerig onderzocht in het kader van het MARIPAS-project ([Verhaeghe et al. 2011](#)). Dit thema vormde tevens een deelaspect van het [AquaValue](#)-project, het hieropvolgend onderzoeksproject [EDULIS](#) en het project [Wier en Wind](#) (zie ook thema **Mariene aquacultuur**). In het [SYMAPA](#)-project worden de mogelijke synergiën tussen maricultuur en passieve visserij bestudeerd.

Een gedetailleerd overzicht van de visserijactiviteiten van Belgische (zie ook [GeoVis](#)), Nederlandse en Britse vissersvaartuigen in het Belgisch deel van de Noordzee (BNZ), i.e. de ruimtelijke verspreiding van de vloot (VMS-data) en informatie over de doelsoorten voor de periode 2010-2012 (logboekgegevens), wordt gegeven in [Pecceu et al. \(2014\)](#). De visserij-intensiteit en de aanvoer van de doelsoorten zijn weergegeven per vlagstaat, per métier en per kwartaal voor activiteiten binnen het BNZ. Hoe dan ook is het BNZ van ondergeschikt belang voor de Belgische commerciële vissersvloot, daar slechts 13% van de totale aanvoer in 2020 uit ICES regio IVc afkomstig was, waarvan het BNZ een onderdeel vormt ([Scherrens 2021](#)). De Belgische kustvissersvaartuigen (zie **6.3.2 Belgische vissersvloot**) alsook de Nederlandse boomkor- en pulskorvloot bleken daarentegen vrij actief in het BNZ. Een opmerking hierbij is het verbod op het gebruik van de elektrische pulskor sedert de zomer van 2019

— Belgisch deel van de Noordzee
 — 3-mijlsgrens
 — 12-mijlsgrens

□ Zoekzone bodemintegriteit
 + Gebied voor hernieuwbare energie (windmolens)
 ▣ Commerciële maricultuur
 ▲ Veiligheidszone 'Zeeboerderij Westdiep'*

+ Gebied voor hernieuwbare energie (windmolens)**
 🏠 Munitiedumpplaats 'Paardenmarkt'***
 📶 Kalibratiegebied akoestische instrumenten***

* Uitwerking na aanvang bouw project (cf. MB 15 juni 2021)
 ** De mogelijkheden voor passieve visserij worden onderzocht
 *** Geen bodemberoerende activiteiten toegestaan

Figuur 1. De afbakening van de visserijzones en de locaties die verboden zijn voor visserijactiviteiten in het BNZ (Bron: KBIN, MarieneAtlas.be (gebaseerd op KB 22 mei 2019 (MRP 2020-2026)), [Kustportaal](http://Kustportaal.be)).

in de Belgische territoriale wateren (MB van 19 juli 2019) en vanaf 1 juli 2021 in alle Uniewateren (Verordening (EU) 2019/1241), hetgeen ruimtelijke verschuivingen in de visserijactiviteit kan veroorzaken (zie ook **6.4.2 Impact van het vistuig**). De Belgische vissers zijn hoofdzakelijk actief buiten de Belgische zeegebieden (zie ook [GeoVis](#)), namelijk in de zuidelijke en centrale Noordzee, de Keltische Zee, het Engels Kanaal, de Ierse Zee en de Golf van Biskaje. In het kader van het GVB en door multilaterale overeenkomsten hebben Belgische vissersvaartuigen toegang gekregen tot de kustwateren van een aantal andere Europese lidstaten (zie [Van Bogaert et al. \(2021\)](#)). Daarnaast beschikken Belgische vissers eveneens over beperkte quota in Noorse wateren. Een ophijsting van deze zeegebieden komt aan bod in [Van Bogaert et al. \(2021\)](#). Echter, door de Brexit zijn de vangstmogelijkheden in Britse wateren op middellange termijn onzeker (zie **6.1 Beleidscontext**).

Een kaart met de historische visgronden (1929-1999) van de Belgische visserij kan teruggevonden worden op de website 'Een Eeuw Zeevisserij in België' van het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ). Het historisch ruimtelijk voorkomen van verschillende West-Europese mariene vissoorten kan geraadpleegd worden via de *Piscatorial Atlas van Olsen* (1883), te consulteren via het portaal [HisGISKust](#).

De recreatieve zeehengel- en sleepnetvisserij (boomkor, bordennet) is hoofdzakelijk actief binnen de 3 nm zone. De recreatieve zeevisserij vanaf het land (strandhengelen of hengelen vanop pieren of strandhoofden, strandvisserij met passieve netten, kruien, paardenvisserij) kent een sterke variabiliteit over de Vlaamse kuststrook op vlak van voorkeurslocaties ([website van de recreatieve zeevisserij](#)).

6.3 Maatschappelijk belang

6.3.1 Tewerkstelling

De tewerkstelling binnen de visserijsector kent een daling die kadert binnen de crisis waarmee de visserijsector te kampen heeft gehad (zie **6.5 Duurzaam gebruik**). In 2020 telde België 370 erkende zeevissers met een gemiddelde leeftijd van 39,5 jaar ([Van Bogaert et al. \(2021\)](#)). In 2017 telde België 246 bedrijven die vis verwerkten. Daarvan hadden 66 bedrijven visverwerking als hoofdactiviteit. Deze bedrijven situeren zich voornamelijk aan de kust en in de Brusselse regio. Anno 2018 boden bedrijven met visverwerking als hoofdactiviteit, werkgelegenheid aan 1.227 voltijdse equivalenten (VTE). De overgrote meerderheid (92%) hadden minder dan 50 werknemers in dienst, terwijl de gemiddelde tewerkstelling per onderneming ongeveer 21 VTE bedroeg. De werknemers zijn overwegend mannen (60,4% in 2018) ([De Peuter 2020](#)).

Eén van de belangrijkste uitdagingen binnen de sector is het verhogen van de aantrekkelijkheid van het zeevissersberoep en het vinden van goed opgeleide jongeren, want het aantal jonge vissers neemt de laatste jaren af ([SALV 2015](#), [SALV 2016](#), [Van Bogaert et al. \(2021\)](#)). Dit wordt mede veroorzaakt door het harde werk, de lange uithuizigheid en het verhoogde risico op arbeidsongevallen (28 in 2019), ook al gelden er heel wat regels om de werkomstandigheden aan boord te verbeteren en de veiligheid te optimaliseren ([Van Bogaert et al. \(2021\)](#)). [Previs](#) staat hierbij o.a. in voor het promoten van een preventief beleid en sensibilisering rond veiligheid en gezondheid aan boord van vissersvaartuigen. Er worden inspanningen geleverd om de instroom van jongeren in de sector te verbeteren dankzij bijvoorbeeld het [Fonds voor Scheepsjongeren](#), waarin de reders van Belgische vissersvaartuigen verplicht een jaarlijks vastgelegde bijdrage dienen te storten (besluit van de Vlaamse Regering van 2 april 2021).

6.3.2 Belgische vissersvloot

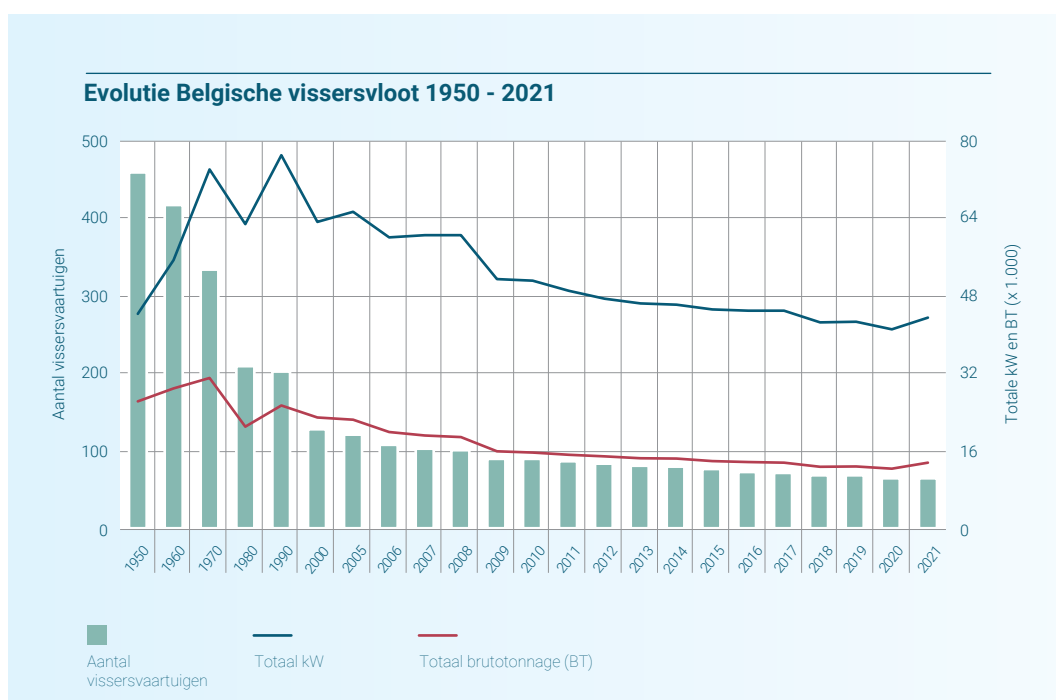
6.3.2.1 De commerciële vissersvloot

Op basis van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 december 2005 wordt de vissersvloot onderverdeeld in drie segmenten:

- Een Groot Vlootsegment (GVS): alle vissersvaartuigen met een motorvermogen van meer dan 221 kW en gelijk aan of minder dan 1.200 kW;
- Een Klein Vlootsegment (KVS): alle vissersvaartuigen met een motorvermogen van 221 kW of minder, met uitsluiting van het Kustvisserssegment;
- Een Kustvisserssegment: alle vissersvaartuigen die een motorvermogen hebben van 221 kW of minder, een tonnenmaat van hoogstens 70 BT en die zeereizen ondernemen van maximaal 48 uur (MB van 16 maart 2012) met een Belgische haven als begin- en eindpunt. De aansluiting bij het Kustvisserssegment gebeurt op vrijwillige basis en dient goedgekeurd te worden door de Dienst Visserij.

Op heden wordt bestudeerd of de oprichting van een nieuw kleinschalig professioneel visserijsegment mogelijk en wenselijk is. Het nut van een kleinschalig professioneel visserssegment wordt benadrukt door [SALV \(2019\)](#). De knelpunten die een doorstroming vanuit de recreatieve zeevisserijsector naar het kleinschalig professioneel visserijsegment bemoeilijken, komen aan bod in [van Winsen et al. \(2016\)](#) (LIVIS-project, GIFS-project).

De Belgische zeevisserijvloot bestond op 31 december 2021 uit 64 vaartuigen met een totaal vermogen van 43.629 kW en een bruto tonnage van 13.689 BT ([Maertens 2022](#); [Statistiekvlaanderen](#)). Hiermee bevond België zich onder de EU-referentieniveaus van respectievelijk 51.586 kW en 18.962 BT ([Maertens 2022](#)). Tussen 1950 (457 vaartuigen) en 2000 (127 vaartuigen) was er een sterke daling van het aantal actieve vissersschepen. Ten opzichte van 2000 is het aantal (anno 2020) nogmaals gehalveerd. Het totale motorvermogen kende echter geen vergelijkbare afname en bleef relatief stabiel (figuur 2). Dit is hoofdzakelijk te wijten aan de tendens naar grotere vaartuigen binnen de boomkorvisserij ([Rijnsdorp et al. 2008](#)) die onder meer mogelijk gemaakt werd door het samenvoegen van motorvermogens ([Operationeel Programma in uitvoering van het Nationaal Strategisch Plan voor de Belgische visserijsector 2007-2013](#)).

Figuur 2. Evolutie van de Belgische vissersvloot, aantal vaartuigen en capaciteit (BT en kW) op 31 december van het jaar, 1950-2021 ([Velghe et al. 2020](#), [Maertens 2020](#)).

De gemiddelde leeftijd van de vloot bedroeg 24 jaar (6 jaar minder dan in het voorgaande jaar) voor het GVS en 37 jaar (1 jaar meer dan in het voorgaande jaar) voor het KVS. In 2021 was er sprake van een aanzienlijke verjonging van de vloot, waarbij zes schepen werden in dienst genomen in het GVS en één in het KVS ([Maertens 2022](#)). Vanuit het EFMZV en FIVA wordt 4 miljoen euro vrijgemaakt voor bovenwettelijke investeringen om de veiligheid, het comfort en de energie-efficiëntie te verbeteren ([Van Bogaert et al. 2021](#)).

De dynamiek van de Belgische vissersvloot met wijzigende eigenaars, immatriculatienummers, aanleghavens en technologische uitrusting is doorzoekbaar in een databank op de website 'Een Eeuw Zeevisserij in België' van het VLIZ en het overzichtsartikel [Lescrauwaet et al. \(2013\)](#). Recent werd een referentiewerk over de kernaspecten van het ruimere visserijbedrijf gedurende 500 jaar Vlaamse zeevisserij gepubliceerd ([Lescrauwaet et al. 2018](#)).

6.3.2.2 De recreatieve vissersvloot

In de Vlaamse kusthavens werden in 2016 814 unieke vaartuigen geïdentificeerd die zichtbaar zijn uitgerust om een recreatieve zeevisserijactiviteit op zee te ondernemen. De meerderheid (87%) zijn hengeltaartuigen, 13% sleepnetvaartuigen (bordennet (7%) en boomkor (6%)). Deze worden gekenmerkt door een sterke variabiliteit in vaarfrequentie. Het gemiddelde vermogen van de hengeltaartuigen bedraagt 118 kW (160 pk) (zie [Verleye et al. 2019](#)).

6.3.3 Aanvoer en besomming

6.3.3.1 De commerciële aanvoer en besomming

De historische aanvoer (1929-1999) van vis door Belgische vissersvaartuigen per soort en per visgrond wordt bijgehouden op de website 'Een Eeuw Zeevisserij in België' van het VLIZ. Deze aanvoer kende een piek na de Tweede Wereldoorlog toen meer dan 70.000 ton vis per jaar werd aangeland in de Belgische havens. Sindsdien daalde de aanvoer nagenoeg constant tot 2009 (19.175 ton), en kende een nieuw dieptepunt in 2020: 18.306 ton ([Vlaamse landbouw en visserij in cijfers](#)). De langdurige daling in de aanvoer tot 2009 is onder meer te wijten aan een wijziging in het vangstassortiment, maar evenzeer aan de brandstofcrisis, de afname van de visbestanden, de afname van de vissersvloot, de quotabeperkingen, technologische evoluties en de beperking van de visserij-inspanning speelden een rol ([Platteau et al. 2014](#), zie **6.5 Duurzaam gebruik**). In 2020 werd van de Belgische vangsten 12.796 ton verhandeld in Belgische havens en 5.510 ton in buitenlandse havens. De haven van Zeebrugge staat in voor 53% van de aanvoer in Belgische havens, Oostende voor 45% en Nieuwpoort voor 2%. Qua aanvoervolume vormden schol, tong, rog, inktvis en poon de belangrijkste soorten in 2020 ([Vlaamse landbouw en visserij in cijfers](#)).

De besomming of omzet is de opbrengst van de gevangen en in de openbare afslag verkochte visserijproducten (verhandelde + niet-verhandelde waarde). De totale besomming van vis door Belgische vissersvaartuigen steeg nagenoeg constant na de Tweede Wereldoorlog van ongeveer 80 miljoen euro (geïndexeerde waarde ten opzichte van basisjaar 2007) tot pieken van ongeveer 130 miljoen euro op het einde van de jaren '80 en begin de jaren '90 ('Een Eeuw Zeevisserij in België', VLIZ). Nadien daalde de jaarlijkse omzet tot 2009 (68,4 miljoen euro). In 2020 bedroeg de omzet 74,3 miljoen euro. Tong bleef met 42,3% van de besomming veruit de belangrijkste vissoort voor de Belgische visserij in 2020 ([Vlaamse landbouw en visserij in cijfers](#)). Voor de recente jaren kan de besomming per soort teruggevonden worden op de website van het Departement Landbouw en Visserij, alsook op [GeoVis](#). In het voorjaar van 2020 veroorzaakte de COVID-19-pandemie een tijdelijke significante daling van de visprijzen. Dit was te wijten aan een constante aanvoer van visproducten terwijl de marktvaart (horeca, export, etc.) daalde. De Vlaamse Regering verleende de Vlaamse reders daarom steun voor een tijdelijke stillegging zodat het aanbod kon dalen en de prijzen zich konden herstellen ([SALV 2020](#), [Van Bogaert et al. 2021](#)).

6.3.3.2 De recreatieve aanvoer

De totale recreatieve aanvoer van visserijproducten (inclusief garnaal) schommelde de voorbije vijf jaar (2017-2021) tussen 185,7 ton (2020) en 265,8 ton (2018), goed voor gemiddeld 4,5% van de totale aanvoer aan visserijproducten (commercieel en recreatief) uit het Belgisch deel van de Noordzee. De voornaamste soorten op het vlak van de jaarlijkse recreatieve aanvoervolumes waren garnaal (20-41%), wijting (18-22%), schar (11-20%), tong (5-12%), makreel (3-25%), kabeljauw (3-11%) en zeebaars (1-10%) ([Verleye et al. 2022](#)). Niettegenstaande het verbod op commercialisering van de vangst, kent de recreatieve zeevisserijsector een economisch belang in de zin van directe uitgaven van minstens 8,6 miljoen euro ([Verleye et al. 2019](#)). De totale economische waarde (inclusief indirecte meerwaarde zoals toerisme, jobs, etc.) wordt geschat op 33 miljoen euro per jaar ([Hyder et al. 2017](#)). De COVID-19 crisis hakte in 2020 tevens in op de recreatieve zeevisserij. Zo werd het verlies in vangstvolume tijdens de lockdown in het voorjaar 2020 geschat op minstens 18 ton en namen de directe uitgaven op dagniveau af met zo'n 84% ([Verleye et al. 2020b](#)). Het uitblijven van de recreatieve vaartuigactiviteit tijdens deze lockdown werd eveneens aangetoond in [Verleye et al. \(2020c\)](#).

6.3.4 Handel en consumptie van visserijproducten

In België zijn drie visveilingen actief: Zeebrugge, Oostende en Nieuwpoort, waarbij Zeebrugge en Oostende samen ondergebracht zijn onder de naamloze vennootschap 'Vlaamse Visveiling'. De gemiddelde visprijs over alle soorten heen in Belgische havens, steeg na de Tweede Wereldoorlog nagenoeg onafgebroken tot een piek van 4,48 euro per kg in 2006. In 2020 bedroeg de gemiddelde visprijs in Belgische havens 4,06 euro per kg ([Vlaamse landbouw en visserij in cijfers](#)).

Uit cijfers van GfK Panel Services Benelux voor VLAM blijkt dat de Belg in 2019 thuis per capita gemiddeld 9,0 kg visserijproducten consumeerde voor een bedrag van 114 euro ([VLAM 2019](#)). De Belgische zelfvoorzieningsgraad voor visserijproducten bedraagt volgens [Food Balance Sheets](#) van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO) 8,8%. In 2019 bedroeg de invoerwaarde van visserijproducten 1,6 miljard euro, waarbij 58% van de ingevoerde producten afkomstig was van EU-lidstaten. Nederland staat aan kop als voornaamste leverancier met 27% van het marktaandeel. De uitvoer klokte af op 860 miljoen euro (95% binnen de EU), met als belangrijkste EU-afzetmarkten Nederland (31%) en Frankrijk (28%), Duitsland was goed voor een derde plaats (9%) ([Van Bogaert et al. 2021](#)).

6.3.5 Visserijgemeenschappen

6.3.5.1 De commerciële en kleinschalige visserij

De sociale dimensie van de visserijsector (opleiding, tewerkstelling, welzijn, etc.) komt in detail aan bod in [Van Bogaert en Platteau \(2018\)](#). In het kader van de SALV-analyse over de socio-economische aspecten binnen de visserijsector ([SALV 2016](#)) werd onder andere de problematiek rond de afwezigheid van lokale visserijgemeenschappen aangekaart. De invloed van het GVB op de sociale en economische aspecten van visserijgemeenschappen werd bestudeerd in een Europese studie in 2011 ([Fish/2006/06](#)) met een gevalstudie in Oostende ([Delaney et al. 2010](#)). Het GIFS-project onderzocht het socio-economische en culturele belang van de kustvisserij voor kustgemeenschappen. Binnen het ILVO wil de socio-economische onderzoekscel visserij kennis samenbrengen rond Techniek, Ecosysteem en Maatschappij in geïntegreerd en doelgericht sociaal-wetenschappelijk onderzoek, dat tegemoet komt aan de noden van de visserijsector en het beleid ([VISEO 2012](#)). De onderzoeksthema's betreffen onder meer onderzoek op bedrijfs- en sectorniveau, ketenonderzoek, onderzoek naar de sector in een internationale marktomgeving en onderzoek naar de impact van beleid op de competitiviteit van de sector en de omgeving.

Complementair aan de *FAO Code of Conduct for Responsible Fisheries* ([FAO 1995](#)), publiceerde de FAO de *Voluntary Guidelines for Securing Sustainable Small-Scall Fisheries in the Context of Food Security and Poverty Eradication* ([FAO 2015](#)). Deze richtlijnen hebben als doel bij te dragen tot de visibiliteit, erkenning en versterking van de reeds belangrijke rol van de kleinschalige visserij, het bevorderen van de internationale inspanningen inzake het bestrijden van honger en armoede, alsook het stimuleren van een verantwoorde visserij en een duurzame socio-economische ontwikkeling. Verder wordt in [Stobberup et al. \(2017\)](#) de mogelijke rol van de kleinschalige visserij in het 'Blauwe Groei'-verhaal besproken, inclusief de potentiële impact op kustgemeenschappen inzake economische groei, werkgelegenheid en innovatie. In [Pascual-Fernández et al. \(2020\)](#) wordt een uitgebreid overzicht gegeven van de situatie van de kleinschalige visserij in Europa, de uitdagingen waarmee ze wordt geconfronteerd en het potentieel voor economische groei en synergiën met andere sectoren. Dit boek omvat ook een hoofdstuk dat specifiek over de Belgische situatie handelt ([Verlé et al. 2020](#)).

6.3.5.2 De recreatieve zeevisserij

FAO publiceerde tevens technische richtlijnen voor een duurzaam en sociaal-verantwoord beheer van de recreatieve visserij in de *FAO Technical Guidelines for Responsible Fisheries - Recreational Fisheries* ([FAO 2012](#)). De grootteorde van de Belgische recreatieve zeevisserijgemeenschap wordt geschat op ruim 2.000 individuen, waarvan 32% aangesloten is bij één van de vele zeevissersclubs. De sector bestaat voor 98% uit mannen met een gemiddelde leeftijd van 56 jaar. Zo'n 67% van de recreatieve zeevissers is woonachtig in de provincie West-Vlaanderen ([Verleye et al. 2019](#)). Binnen de context van de recreatieve zeevisserij zijn in Oostduinkerke 15 garnaalvissers te paard (erkend als UNESCO-werelderfgoed) en drie kruiersverenigingen (garnaal kruien op het strand met steeknet of korre) actief, die in de eerste plaats een folkloristische waarde hebben (zie [Paardevissers en Provincie West-Vlaanderen 2008](#), alsook het thema **Maritiem en kustgebonden erfgoed**).

6.4 Impact

Visserijactiviteiten hebben een effect op het (mariene) ecosysteem, maar de precieze impact is nog steeds voorwerp van discussie. Naast het doden, verplaatsen, beïnvloeden en al dan niet onttrekken van mariene organismen, zorgen bepaalde visserijtechnieken voor een zekere mate van bodemberoering (BENTHIS-project, Depestele et al. 2014, Teal et al. 2014, Depestele et al. 2016, Depestele et al. 2019, BENTHIS-Nationaal-project). Dit zorgt ervoor dat de natuurlijke evenwichten door visserij-activiteiten verstoord worden. Verder hebben ook factoren zoals het energieverbruik van de vissersschepen, dat momenteel uitsluitend uit fossiele brandstoffen bestaat, en de afvalproductie een invloed op het milieu (o.a. Van Bogaert et al. 2021). Een overzicht van de impact door visserijactiviteiten komt aan bod in Polet en Depestele (2010), Adriaens et al. (2013) en Helsen et al. (2021). Zo wordt ook een Strategische Milieubeoordeling (SMB) vereist voor het Operationeel Programma (OP) op basis van het KB van 18 mei 2008. Hieronder wordt in meer detail ingegaan op een aantal van de effecten.

6.4.1 Overbevissing en illegale, ongemelde en ongereguleerde visserij

Het GVB stipuleert dat elke lidstaat een jaarlijks overzicht moet voorzien over hun vloot, quota, vangsten, visserijmethoden en visserijactiviteit (het 'vlootrapport'). Dat is nodig om de vangstcapaciteit te beheren, en waar nodig aan te passen (GVB artikel 22.2). Dit rapport omschrijft namelijk het evenwicht tussen de vangstcapaciteit en vangstmogelijkheden. Met andere woorden: de totale vangst gebaseerd op het aantal beschikbare vissersvaartuigen, het motorvermogen en de hoeveelheid beschikbare vis binnen de randvoorwaarden van beperkende maatregelen, zoals quota, aantal visdagen en (tijdelijk) gesloten gebieden. Beide factoren worden beschreven aan de hand van economische en biologische indicatoren, zoals aantal vaartuigen, benutting van de quota, aanvoer in binnenlandse en buitenlandse havens, en vangsten per zeedag. De gebruikte methodieken om de berekeningen uit te voeren, worden door een groep van Europese experts bepaald en zijn conform de Europese vereisten (JRC en STECF).

Het vlootrapport wordt opgemaakt door het Departement Landbouw en Visserij, en ingediend bij de Europese Commissie die het vervolgens voorlegt aan de STECF die een kwaliteitscontrole en analyse van het aangeleverd rapport maakt. Indien er zich een onevenwicht voordoet, wordt door het Departement een actieplan opgemaakt met maatregelen die de vloot opnieuw in balans moeten brengen. Dergelijke maatregelen kunnen zowel van economische als van biologische aard zijn, zoals bv. een beperking in het aantal zeedagen, een verbod op de vangst van een bepaalde soort, of een aanpassing van de minimumlengte van een vissoort. Op basis van het vlootrapport (Maertens 2022) blijkt dat de Belgische vlootcapaciteit is afgenomen met 36% op het vlak van de kW's en met 44% op het gebied van de BT ten op zicht van het referentiejaar 2003. Hierdoor ligt de Vlaamse visserijcapaciteit ruimschoots onder de referentieniveaus.

Quota-overzichten en aanvullende quotamaatregelen worden gepubliceerd op de website van de Dienst Visserij van het Departement Landbouw en Visserij. Overschrijdingen van de Belgische quota behoren eerder tot de uitzonderingen. De rechtsgrondslag voor eventuele maatregelen in geval van het niet respecteren van de opgelegde quota wordt gevormd door Verordening (EG) 1224/2009 en artikel 16 van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 december 2005.

Het effect op de mariene biologische gemeenschappen wordt in de hand gewerkt door illegale, ongemelde en ongereguleerde (IOO - IUU) visserij (handbook on IUU Regulation 2010, website Dienst Visserij, website DG MARE) en het teruggooien van niet-beoogde of economisch minder interessante soorten (zogenaamde ongewenste bijvangst). Ook illegale praktijken zoals *high-grading*, waarbij de waarde van de vangst wordt gemaximaliseerd door kleinere individuen van een bepaalde soort terug te gooien ten voordele van grotere exemplaren (Vandendriessche et al. 2008, handleiding voor het GVB 2009), dragen hiertoe bij. In deze context werd een aanlandingsverplichting ingevoerd via het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (Artikel 15). In Pauly en Zeller (2016) (*Global Atlas of Marine Fisheries*) worden visserijdata van 273 landen gerapporteerd op basis van onafhankelijke bronnen en niet voortbouwend op de rapportages van lidstaten aan de FAO. In Lescauwet et al. (2013) wordt een inschatting gegeven van de ongemelde vangst en bijvangst van de Belgische zeevisserij tussen 1929 en 2010.

In 2010 introduceerde ICES het principe van de maximale duurzame opbrengst (MDO - MSY, *maximum sustainable yield*) als basis voor haar adviesverlening. Onder een gezonde MDO-toestand wordt verstaan dat de biomassa-niveaus van de betrokken bestanden voldoende hoog en de visserijsterfte voldoende laag moet zijn om de maximale duurzame opbrengst blijvend te verzekeren (o.a. Van Bogaert en Platteau 2018). Een evolutie van de status van de verschillende visbestanden kan per zeegebied gevisualiseerd worden in de online GIS-tool GeoVis. Voor de Noordzeestocks die door ICES werden geëvalueerd in 2022, geldt dat 67% (30 van de 45) van de stocks geëxploiteerd worden op of onder het F_{MDO} -niveau (i.e. de visserijdruk die overeenkomt met de MDO) (ICES 2022a).

Voor kabeljauw geldt echter dat de paabiomassa in de Noordzee zich ver onder het MDO-niveau bevindt, terwijl de visserijdruk op het bestand zich onder F_{MDO} bevindt (ICES 2022b). Dit wijst erop dat deze bestanden zich moeten herstellen en dat de visserijsterfte te hoog blijft (ICES 2022a). Het trage herstel van dit bestand wordt in de hand gewerkt door het lage voortplantingssucces en de hoge natuurlijke sterfte. Recent stelde men vast dat er in de Noordzee verschillende subpopulaties van kabeljauw aanwezig zijn die een verschillende dynamiek vertonen (ICES 2020). ICES tracht deze meest recente bevindingen op te nemen in hun raming en advies voor dit visbestand.

Het tongbestand in de Noordzee vertoont een afname van de visserijdruk die anno 2022 net boven F_{MDO} uitkomt, terwijl de paabiomassa zich net onder het MDO-niveau bevindt (ICES 2022c).

6.4.2 Impact van het vistuig

De impact van de visserijactiviteit op het ecosysteem en de biologische gemeenschappen hangt in sterke mate af van het gebruikte vistuig, de duur van de activiteit, het tijdstip en de plaats waar gevestigd wordt. Al spelen ook factoren zoals de maaswijdte van de netten en de kennis van de schipper een belangrijke rol. Het BENTHIS-project (2012-2017) heeft alle beschikbare kennis samengebracht rond bodemberoering. Het project geeft een grondig inzicht in de problematiek van bodemberoering en stelt ook een methode voor om bodemberoering in functie van vistuig en habitat te kwantificeren. Eén gevalstudie richtte zich op de Noordzee. De resultaten wijzen alvast op een meer genuanceerd verhaal wat bodemberoering en de geassocieerde mortaliteit van benthische organismen betreft, vooral omdat het wetenschappelijk inzicht verbeterd door het beschikbaar worden van visserij-verspreidingsgegevens op hoge resolutie (Teal et al. 2014, Eigaard et al. 2016). In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van studies naar de impact van de door de Belgische visserij gebruikte types vistuig. Het huidig Belgisch onderzoek naar de impact van de bordensleepnetvisserij is echter beperkt, maar de techniek werd wel nader bestudeerd door enkele internationale partners binnen het BENTHIS-project. Enkele alternatieve visserijtechnieken worden besproken in Polet en Van Peteghem (2010).

Sys et al. (2016) bestudeerde of de variaties in aanvoer door Belgische vissersvaartuigen uit de Zuidelijke Bocht van de Noordzee onderhevig waren aan competitieve interacties met de Nederlandse boomkor-/pulskorvloot. Hieruit bleek dat er zich na de oprichting van de Nederlandse pulskorvloot in 2011 een versterkt negatief weekdageffect voordeed in de Vlaamse aanvoercijfers voor tong. Verder wordt eveneens onderzoek verricht naar de mogelijke negatieve ecosysteemeffecten van de pulskorvisserij (VLIZ 2014, Soetaert et al. 2015, Soetaert et al. 2016a, Soetaert et al. 2016b, Soetaert et al. 2016c, Soetaert et al. 2016d, Desender et al. 2016, Verschueren en Lenoir 2016, Desender et al. 2017a, Desender et al. 2017b, Desender 2018, Depestele et al. 2018, WGELECTRA 2018, Verschueren et al. 2018, Vansteenbrugge et al. 2020 (Pulsvisserij Vlaamse Kust Deel 1)). Een overzicht van de wetenschappelijke bevindingen is tevens terug te vinden in Sandra et al. (2019) en op de Europese Pulse Fishing website. Deze vistuigtechniek werd veelvuldig door Nederlandse vaartuigen in het Belgisch deel van de Noordzee beoefend. Het MB van 19 juli 2019 houdende het verbod op de pulskorvisserij in de Belgische twaalfmijlszone weerde deze techniek uit de Belgische territoriale wateren. Vanaf 1 juli 2021 geldt een algemeen verbod inzake het gebruik van de elektrische pulskor in alle Uniewateren cf. Verordening (EU) 2019/1241 (Bijlage V – Deel D).

6.4.3 Marien zwerfvuil en impact op visserijproducten

De aanwezigheid van marien zwerfvuil is een wereldwijd probleem dat blijft toenemen in alle zeeën en de oceaan. De EU stelt in haar nieuwe aanpak voor een duurzame blauwe economie (COM (2021) 240) dat 70% van het zwerfvuil in EU-wateren plastic en vistuig betreft. Daarom zal de EU naast het inzetten op energie-efficiëntie van de vissersvloot tevens actie ondernemen om normen te ontwikkelen voor een circulair ontwerp van vistuig, teneinde het hergebruik en de recycleerbaarheid van het materiaal te verzekeren. Verder zullen vissers via het EFMZVA blijvend steun ontvangen voor het terughalen en verzamelen van zwerfvuil en verloren vistuig en zal verder worden geïnvesteerd in de juiste verwerking ervan in havens en aanvoerplaatsen, zoals bepaald in de Richtlijn (EU) 2019/883.

Uit de eerste bevindingen van het EFMZV-project Marine Plastics blijkt dat het visserij-gerelateerde afval vrij egaal verspreid is over het gebied waar de Belgische vloot actief is (De Witte et al. 2020). In het kader van een studentproject werd de oorsprong van zwerfvuil op het strand (Oosteroever), het Visserijdok en de haven van Oostende getraceerd (Lescroart 2018-2019). Van het zwerfvuil kon 57% gelinkt worden aan een oorsprong (bv. sector), waarvan 42% aan visserij- en offshore activiteiten. Onderzoek van gestrande vogels aan de Belgische kust toonde aan dat 0,6% verstrikt was door zwerfvuil, voornamelijk visserij-gerelateerd afval (Claessens et al. 2013). De Witte et al. (2021a) toonde aan dat het visserij-gerelateerde afval op het BNZ in hoofdzaak bestaat uit synthetische touwen (o.a. vislijnen), visnetten, visserij-gerelateerd metaal en rubberen bobijnen (zie ook Devriese en Janssen 2021). De hoogste absolute concentraties aan visserij-afval werden waargenomen nabij de kust. Het

Tabel 1. Een overzicht van studies naar de impact op het ecosysteem van de meest voorkomende types vistuig in de Belgische visserij.

Vistuing	Impact op het ecosysteem	Literatuur
Boomkorvisserij	Bodemberoering en geassocieerd effect op benthos en habitat	Lindeboom en de Groot 1998, Houziaux et al. 2008 (BELSPO), Polet et al. 2008, Rabaut et al. 2008, Depestele et al. 2008, Polet et al. 2010, Polet en Depestele 2010, Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project BELSPO), Van Lancker et al. 2012 (QUEST-4D-project BELSPO), Depestele et al. 2014 (WAKO-II-project BELSPO), Depestele 2015, Operationeel Programma EFMZV 2014-2020, Eigaard et al. 2016 (zie ook corrigendum), Eigaard et al. 2016, Depestele et al. 2016, Rijnsdorp et al. 2016, Depestele et al. 2018, Rijnsdorp et al. 2021, EFMZVA Programma België 2021-2027, Tiano et al. 2022
	Bijvangst en teruggooi	Depestele et al. 2008, Vandendriessche et al. 2008, Polet et al. 2010, Polet en Depestele 2010, Depestele et al. 2011, Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project BELSPO), Verschueren et al. 2012, Depestele et al. 2014, Depestele 2015, Theunynck en Verschueren 2015, Operationeel Programma EFMZV 2014-2020, Uhlmann et al. 2016, Verschueren en Lenoir 2016, van Marlen et al. 2016, EFMZVA Programma België 2021-2027
	De op teruggooi gebaseerde voedselketen	Sotillo et al. 2012, Depestele et al. 2014 (BENTHIS), Sotillo et al. 2014, Depestele 2015, Depestele et al. 2016
	Verbruik van brandstoffen en grondstoffen	Depestele et al. 2007, Polet et al. 2008, Polet et al. 2010, Polet en Van Peteghem 2010, Polet en Depestele 2010, Operationeel Programma EFMZV 2014-2020, EFMZVA Programma België 2021-2027
	Zwerfvuil (zie ook 6.4.3 Marien zwerfvuil en impact op visserijproducten)	Bekaert et al. 2015 (SPEKVIS)
Bordensleepnetvisserij	Bodemberoering en geassocieerd effect op benthos en habitat	Buhl-Mortensen et al. 2016, Gislason et al. 2017, Rijnsdorp et al. 2021
	Sedimentresuspensie	Mengual et al. 2016
	Bijvangst van zeevogels en zeezoogdieren	Haelters en Kerckhof 2004, Depestele et al. 2006, Depestele et al. 2008, Haelters en Camphuysen 2009, Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project BELSPO), Depestele et al. 2014 (WAKO-II-project BELSPO)
Warrelnetten (een type staandwantvisserij)	Spookvissen	Depestele et al. 2006, Depestele et al. 2008, Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project BELSPO), Depestele et al. 2014 (WAKO-II-project BELSPO)
	Bijvangst en teruggooi	Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project BELSPO), Depestele et al. 2014 (WAKO-II-project BELSPO)

relatief aandeel aan visserij-afval in het totaal aantal geobserveerde items bleek dan weer lager in de kustzone (31%) in vergelijking met de zone voorbij 12 nm (52%). Op het niveau van microplastics in visserijproducten toonde [De Witte et al. \(2021b\)](#) dan weer aan dat de blootstelling aan microplastics tijdens het consumeren van Belgische visserijproducten beperkt is. Voor meer informatie over microplastics in voedingsmiddelen en de potentiële impact op de voedselveiligheid wordt doorverwezen naar [Devriese en Janssen \(2021\)](#).

De Belgische visserijsector draagt bij tot afvalbestrijding op zee binnen het [Fishing for Litter](#)-project, gekoppeld aan het internationale [Seas-at-Risk](#)-project. Omdat 50% van het ingezamelde visserij-bedrijfsafval bestaat uit versleten netten en 25% uit rubberafval, zoeken de reders in samenwerking met een materiaalleverancier actief naar een manier om dat afval te recyclen ([Van Bogaert et al. 2021](#)). Tussen 2013 en 2014 werd in het [SPEKVIS](#)-project onderzoek gevoerd naar mogelijke alternatieven voor het uit polyethyleen vervaardigde spekking (losse touwwerk dat het sleepnet beschermt tegen slijtage) (zie ook **6.5.4 Duurzame visserijsector**). Verder maken duikers van de vzw [Ecoduikers](#) scheepswrakken voor de Belgische kust vrij van visnetten, vislood, lijnen en haken. De opgedoken visnetten gaan naar een organisatie die visnetten en afval uit zee recycleert in o.a. badmode en sokken.

Binnen de recreatieve visserij worden eveneens inspanningen geleverd om te verhinderen dat afval in zee en binnenwateren terecht komt via het [Vlaams Vislijn Recyclage Project](#). Verder worden zowel op Europees niveau (Europees Agentschap voor chemische stoffen, [ECHA](#)) als in België, samen met de sector, stappen ondernomen om het gebruik van vislood in de (recreatieve) visserij uit te faseren ([Verleye en Dauwe 2021](#)). Lood betreft een persistent, bioaccumulatief toxisch element waarvan het jaarlijks verlies in Belgische mariene wateren wordt geschat op 2 ton. Een eerste proefproject met loodalternatieven op zee werd uitgevoerd in het kader van de studie [Verleye en Devriese \(2019\)](#).

6.4.4 Impact op overige gebruikers

De ruimtelijke impact van visserijactiviteiten op andere gebruikers van de zee werd behandeld in het GAUFRE-project (BELSPO). In Maes et al. (2004) (MARE-DASM-project (BELSPO)) werd een knelpuntenanalyse van de beroepsvisserij uitgevoerd. De compatibiliteit met andere gebruikers in het BNZ komt eveneens aan bod in het MRP 2020-2026. Anderzijds oefenen andere menselijke activiteiten op het BNZ tevens een impact uit op de visserij (ruimtebeslag, wijzigingen in vispopulaties, etc.), deze effecten worden behandeld in de respectievelijke themateksten.

6.4.5 Recreatieve zeevisserij

Met uitzondering van de passieve visserij met vaste netten, is de Belgische recreatieve zeevisserij niet vergunningsplichtig. Dit maakte het lange tijd niet evident om de totale omvang en de impact op het ecosysteem van deze visserij in kaart te brengen. Het nationaal monitoringsprogramma (VLIZ, ILVO, FOD Leefmilieu, Provincie West-Vlaanderen), waarin samenwerking met de recreatieve zeevisserijsector centraal staat, genereert sedert enkele jaren uitgebreide inzichten over de recreatieve visvangsten, de visserij-inspanning, de grootteorde en de economische impact van de sector (Verleye et al. 2019, Verleye et al. 2020a, Verleye et al. 2022). Verder werd ook rond andere projecten intensief met de recreatieve zeevissers samengewerkt, zoals rond de impact van COVID-19 op de recreatieve zeevisserij op nationaal (Verleye et al. 2020b) en globaal niveau (Pita et al. 2021), alternatieven voor vislood (Verleye en Devriese 2019, Verleye en Dauwe 2021) en het merken van zeebaarzen (project Populatie dynamica van zeebaarzen op het Belgisch continentaal plat – Deel 2).

6.5 Duurzaam gebruik

6.5.1 Gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB)

Het GVB (Verordening (EU) 1380/2013) regelt het beheer van de Europese visserij met als doel een duurzame exploitatie van de mariene rijkdommen alsook het bevorderen van jobcreatie en groei in kustgebieden (zie ook Europese Commissie 2022). Dit beleid moet ervoor zorgen dat zowel de visserij als de aquacultuur ecologisch, economisch en sociaal duurzaam zijn en een bron van gezond voedsel voor de Europese burgers vormen. Hierbij wordt ingezet op een verbetering van de wetenschappelijke kennis over de toestand van de visbestanden.

De EC streeft naar een langetermijnbeheer waarbij meerjarenplannen worden opgesteld die bijdragen tot de duurzame exploitatie van de visbestanden en de bescherming van de mariene ecosystemen. Het meerjarig beheersplan voor demersale visbestanden in de Noordzee (Verordening (EU) 2018/973), en bijgevolg van groot belang voor de Vlaamse visserijsector, voorziet een verdere uitvoering van de beginselen (i.e. duurzaamheid, regionalisering) van het GVB. Deze verordening heeft als doel een duurzame visserij na te streven en tot een stabiele regeling te komen die fungeert als leidraad voor toekomstige besluiten over vangstmogelijkheden in het Noordzeegebied. Een overzicht van alle meerjarenplannen wordt gegeven op de website van de Europese Commissie. Daarnaast wil de EC toewerken richting een Actieplan voor de instandhouding van visbestanden en de bescherming van mariene ecosystemen, maar de initieel beoogde lanceerdatum (tweede kwartaal van 2021) werd reeds meerdere keren uitgesteld.

Een aantal elementen die in het GVB worden opgenomen zijn onder meer de geleidelijke invoer van de aanlandingsverplichting (verbod op teruggooi), het bereiken van een maximale duurzame opbrengst (MDO - MSY) voor de visbestanden (tegen 2020) en de focus op regionale besluitvorming via nieuwe adviesraden (website DG MARE). Om de doelstellingen van het GVB te bereiken past de EU een aantal instandhoudingsmaatregelen toe die in vier groepen kunnen ingedeeld worden (Adriansens 2009, website DG MARE):

- De EU bepaalt de totale toegestane vangsthoeveelheden (TAC - *total allowable catch*) die in een bepaalde periode uit een specifiek bestand kunnen worden gevangen en vertaalt deze door naar de lidstaten onder de vorm van quota. De Vlaamse quotamaatregelen worden bijgehouden op de website van de Dienst Visserij. Een overzicht van de quota en de hieraan gerelateerde benuttingsgraad wordt weergegeven op de website van de Rederscentrale. De quota kunnen door de lidstaten onderling geruild worden. Tijdens de Wereldtop voor Duurzame Ontwikkeling in Johannesburg (VN 2002) heeft de internationale gemeenschap zich ertoe verbonden om ten laatste in 2015, waar mogelijk, over te gaan naar een nieuw beheersysteem op basis van de MDO voor de visbestanden (Adriansens 2009, handleiding voor het GVB 2009). Op dit moment wordt de MDO vooral bepaald voor de belangrijke commerciële vissoorten waarvoor degelijke data beschikbaar zijn. Voor bepaalde soorten, zoals roggen, kan het niveau van MDO nog niet worden berekend.

ICES moet voor Europa voor alle bestanden waarvoor geen beheersplan bestaat en geen MDO-waarde voorhanden is, een kwantitatief TAC-advies geven op basis van alle beschikbare informatie. De huidige Belgische vloot is voornamelijk gericht op een typisch gemengde visserij. Om deze uitdaging het hoofd te bieden, evolueert het visserijbeheer naar een 'meersoorten-beheer'. Deze problematiek wordt behandeld in de ICES-werkgroep over gemengde visserij (WGMIXFISH). Daarnaast wordt er steeds meer gewezen op de effecten van doorgedreven selectief vissen en wordt er door bepaalde auteurs (o.a. Garcia et al. 2012) gepleit voor een gebalanceerde visserij waarbij de vissen worden gevangen in overeenstemming met hun natuurlijk voorkomen (i.e. gelijkmatige spreiding van de visserijdruk over het ganse ecosysteem);

- Er worden technische maatregelen uitgevaardigd zoals minimum-maaswijdten, selectief vistuig, sluiten van visgronden, minimummaten voor de aanvoer van vis en een verbod op teruggooi;
- De visserij-inspanning wordt beperkt door het aantal dagen dat vissersschepen op zee mogen vissen te limiteren. Daarnaast wordt de inspanning geheroriënteerd door bepaalde zones (tijdelijk) te sluiten voor visserijactiviteiten;
- Er worden vlootmaatregelen ingesteld waarbij voor ieder EU-land een maximumcapaciteit van de vloot wordt bepaald op basis van kW en BT. De EU-lidstaten kunnen maatregelen nemen voor vlootsegmenten met overcapaciteit.

Het EFMZVA (Verordening (EU) 2021/1139) werd opgericht met als doel steun te verlenen aan de uitvoering van de operationele programma's van de lidstaten, die onder andere de hierboven aangehaalde maatregelen omvatten en invulling geven aan de EU-prioriteiten, zoals vermeld in de EFMZVA-Verordening (zie ook **6.5.4 Duurzame visserijsector**). Hierbij streeft het EFMZVA naar een concurrerende, ecologisch duurzame, economisch levensvatbare en maatschappelijk verantwoorde visserij en aquacultuur. Over de looptijd 2021-2027 wordt door Europa 40,3 miljoen euro gereserveerd voor België, wat overeen komt met 0,8% van het totale EFMZVA-budget onder gedeeld beheer (5,3 miljard euro).

De controle op de naleving van het GVB wordt sinds 1 januari 2010 geregeld door Verordening (EG) 1224/2009 en sluit aan bij Verordening (EG) 1005/2008 (zie ook Verleye et al. 2018) om de IOO-visserij (illegale, ongemelde en ongereguleerde visserij) te voorkomen, tegen te gaan en te beëindigen (zie ook **6.4.1 Overbevissing en illegale, ongemelde en ongereguleerde visserij**). Op basis hiervan kunnen onder meer de visserijactiviteiten van alle vissersvaartuigen, met uitzondering van de vaartuigen met een lengte van minder dan 12 m, opgevolgd worden door middel van een satellietvolgsysteem (het zogenaamde *Vessel Monitoring System* (VMS)). Daarnaast zijn alle schepen verplicht hun dagelijkse visserij-activiteiten in een elektronisch logboek te rapporteren. Hierin registreren schippers de datum, de plaats en het gebruikte vistuig en ramen ze de grootte van de vangst, per vissoort (o.a. website [DG MARE](#)). Momenteel worden de mogelijkheden tot wegen aan boord nagegaan opdat in de toekomst de gewichten van de vangsten accurater zouden kunnen geregistreerd worden. Om de samenwerking en de coördinatie tussen de lidstaten inzake controle en inspectie van de visserij te organiseren, werd in 2006 het 'Communautair Bureau voor Visserijcontrole' (CBVC-EFCA) te Vigo opgericht.

6.5.2 Kaderrichtlijn Mariene Strategie

Naast het GVB, biedt de Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRMS, Richtlijn 2008/56/EG) eveneens een kader om de impact van de visserij op het mariene milieu te beperken of te vermijden. Zo worden een aantal descriptors vastgelegd om de goede milieutoestand te definiëren (zie ook thema **Natuur en milieu**) die specifiek of indirect betrekking hebben op de visserij, zoals descriptor 1 (biodiversiteit; [Cochrane et al. 2010](#)), descriptor 3 (populaties van commercieel geëxploiteerde soorten; [Piet et al. 2010](#)), descriptor 4 (mariene voedselketen; [Rogers et al. 2010](#)), descriptor 6 (integriteit van de zeebodem; [Rice et al. 2010](#)), descriptor 9 (vervuilende stoffen in mariene organismen voor menselijke consumptie; [Swartenbroux et al. 2010](#)) en descriptor 10 (mariene zwerfvuil; [Galgani et al. 2010](#)).

Verder worden de fysieke beschadiging van de bodem door visserijactiviteiten en de selectieve onttrekking van soorten, met inbegrip van incidentele bijvangsten, opgenomen in de lijst van belastende en beïnvloedende factoren. Daarnaast wordt de noodzaak voor een monitoringsprogramma voor de chemische verontreiniging van commerciële vissoorten beklemtoond. Binnen het kader van het programma van maatregelen voor de Belgische mariene wateren ([Belgische Staat 2022](#)), in uitvoering van de KRMS, wordt naast de commerciële zeevisserij eveneens aandacht besteed aan de recreatieve zeevisserij.

In 2018 werd een eerste versie van de herziening van de initiële beoordeling voor de Belgische mariene wateren ([Belgische Staat 2018](#)) gepubliceerd waarin de specifieke milieudoelen voor de visserij worden beoordeeld. Daar waar een positieve evolutie vastgesteld werd inzake descriptor 3, heeft de visserij in Belgische wateren nog steeds een grote negatieve impact op de benthische habitatkwaliteit (descriptor 6) ([IA 2017 Condition of Benthic Habitat](#)

Communities: Subtidal Habitats of the Southern North Sea) waardoor het zacht substraat als ongunstig werd beoordeeld en de Goede Milieutoestand (GMT) niet werd behaald.

6.5.3 Datacollectie in Europa en België

Het verzamelen van betrouwbare en volledige (zowel temporele als spatiale) gegevens is essentieel voor het visserijbeheer in het kader van het GVB, dat op het beste beschikbare wetenschappelijk advies gebaseerd is. Het belangrijkste instrument voor gegevensverzameling en -beheer is Richtlijn (EU) 2017/1004.

Binnen het kader van de gegevensverzameling maakt de EC uitvoeringsbesluiten op, om een meerjarenprogramma voor gegevensverzameling te beschrijven. In deze uitvoeringsbesluiten worden de gedetailleerde verplichtingen van de gegevensverzameling voor de lidstaten vastgelegd:

- Uitvoeringsbesluit (EU) 2021/1168 tot vaststelling van de lijst van verplichte onderzoekssurveys en drempels voor de toepassing van het meerjarenprogramma van de Unie voor de verzameling en het beheer van gegevens in de visserij- en de aquacultuursector vanaf 2022;
- Gedelegeerd Besluit (EU) 2021/1167 tot vaststelling van het meerjarenprogramma van de Unie voor de verzameling en het beheer van biologische, ecologische, technische en socio-economische gegevens in de visserij- en de aquacultuursector vanaf 2022.

De financiering van de dataverzameling valt sedert 2014 onder het EFMZV(A). De advisering van het GVB op basis van de wetenschappelijke informatie gebeurt via verschillende instanties:

- ICES geeft biologische adviezen voor het EU-visserijbeheer door middel van internationale samenwerking van visserijbiologen. De conclusies van de werkgroepen binnen ICES die aan visbestand-evaluatie werken, worden verwerkt in de beraadslagingen van het ICES-Adviescomité (ACOM);
- Het STECF is het reguliere adviesorgaan van de EC met betrekking tot de visserij. Dit orgaan werd opgericht in 1993 (Besluit van de Commissie 93/619/EG), hernieuwd in 2005 (Besluit van de Commissie 2005/629/EG) en begin 2016 hernieuwd onder het nieuwe GVB (Besluit van de Commissie 2016/C 74/05). Het STECF bestaat uit een groep onafhankelijke wetenschappers afkomstig uit de verschillende lidstaten en heeft als doel om de EC over alle aspecten van het visserijbeleid te adviseren.

In België staat de onderzoeksgroep [Visserijbiologie](#) van het ILVO in voor het coördineren en uitvoeren van de Belgische gegevensverzameling van de commerciële visserij, de recreatieve zeevisserij (in samenwerking met VLIZ), de visverwerkende industrie en de aquacultuur. ILVO Marien verleent op basis van de datacollectie advies betreffende de toestand en het beheer van de Belgische en de Europese visbestanden. Verder ondersteunt deze onderzoeksgroep het onderzoek naar de ecosysteembenadering, bestandsevaluatiemethoden, de dynamiek van mariene ecosystemen en de mogelijke gevolgen van het visserijbeheer op de bestanden en de visserij op zich. Om deze algemene doelstellingen te realiseren, worden de onderzoeksactiviteiten o.a. gericht op het verzamelen en analyseren van gegevens met betrekking tot de omvang van visbestanden, het exploitatiepatroon van de commercieel belangrijke soorten en het mariene ecosysteem.

Tevens worden de economische en sociale gegevens van de visserijsector, de visverwerkende industrie en de aquacultuursector door het ILVO geïnventariseerd en bestudeerd. Dit onderzoek resulteert zowel in wetenschappelijke als (socio-)economische adviezen ter ondersteuning van de ontwikkeling en de uitvoering van het GVB. Een aantal belangrijke uitdagingen zijn: de evolutie van een single-species naar een multi-species benadering, ecosysteembenadering voor de visserij, de regionalisering, het bevorderen van de samenwerking tussen de visserijsector en wetenschappers door middel van de visserij-wetenschap-partnerschappen (VWP), de Brexit (zie o.a. [SALV 2020](#)), de socio-economische impact van wijzigingen in het beleid, de evolutie naar een volledig ketenbeleid, de uitbreiding van de eindgebruikers, het monitoren van beschermde en kwetsbare soorten en de aanlandingsplicht.

Het Gedelegeerd Besluit (EU) 2021/1167 voorziet eveneens in een verplichting tot het verzamelen van biologische gegevens van de recreatieve visvangsten. Voor de Noordzee dient binnen de recreatieve context, data (vangst en teruggooi) verzameld te worden voor de volgende soorten: kabeljauw, zeebaars, pollak, zalm, aal en de lokale haaien- en rognensoorten. Het [monitoringsprogramma](#) voor de recreatieve zeevisserij (VLIZ, ILVO) voorziet in een nauwe samenwerking met de recreatieve zeevissersgemeenschap in de verzameling van de vangstgegevens (alle soorten) en een eerste economische impactanalyse ([Verleye et al. 2019](#), [Verleye et al. 2020a](#), [Verleye et al. 2022](#)).

6.5.4 Duurzame visserijsector

De visserij heeft diverse crisisjaren gekend waarbij de overheid getracht heeft passend te reageren met specifieke maatregelen. Er wordt gestreefd naar meer duurzaamheid in de Vlaamse visserijsector, hetgeen onder andere gelinkt is aan investeringen in een verhoogde rentabiliteit, energiebesparende technieken in de ruime zin (o.a. motor, hulpmotor, vistuig, uitrusting, etc.), alternatieve, milieuvriendelijke of meer selectieve visserijtechnieken, slooprondes om vlootcapaciteit en quota in evenwicht te brengen, nadruk op andere doelsoorten, aanpassingen in aanlandingsvolumes, verbetering van de kwaliteit van de visproducten, verbeterde arbeidsomstandigheden, veiligheid van de bemanning en de ontwikkeling van een duurzame aquacultuursector in Vlaanderen (o.a. [Roegiers et al. 2012](#)). Een overzicht van de huidige problematieken waar de sector mee te kampen heeft, komt aan bod in [SALV \(2016\)](#). Daarnaast adviseert de [SALV \(2022\)](#) om de energiecrisis aan te wenden om verhoogd in te zetten op energietransitie in de visserijsector.

Teneinde de rentabiliteitsproblemen van de vissersvloot het hoofd te kunnen bieden, heeft de Vlaamse overheid in 2006 een [globaal actie- en herstructureringsplan \(Task Force Visserij 2006\)](#) opgesteld, dat via structurele maatregelen een duurzame Vlaamse visserij beoogt. Meer specifiek werden de volgende herstructureringen doorgevoerd:

- Aangepast vlootbeleid: Dit plan kadert onder meer in de Europese Verordening (EG) 744/2008 dat toeliet om gedurende een bepaalde periode (uiterlijk tot 31 december 2010) steun te geven voor de sloop van vissersschepen en verhoogde steun voor modernisering. Daarnaast werd de sloop van vaartuigen tijdelijk ondersteund via overheidstussenkomst (MB van 2 juni 2009). Verder werd het maximale motorvermogen opgetrokken tot 1.200 kW wat meer ruimte creëerde voor de samenvoeging van motorvermogens. Ook werd een derde vlootsegment opgericht, het 'Kustvisserssegment' (zie [6.3.2 Belgische vissersvloot](#));
- Aangepast quotabeleid: Het aangepaste Vlaamse quotabeleid (in voege sinds 1 februari 2006) moet bijdragen tot een optimale en efficiënte quotabenuutting ([Adriansens 2009](#));
- Ondersteunend beleid: Er wordt onderzoek verricht naar alternatieve visserijtechnieken om de overblijvende vaartuigen om te vormen tot een duurzame vloot.

In het streven naar een duurzame visserijsector dient elke lidstaat in het kader van het EFMZVA een Operationeel Programma (OP) en een SMB van het nationale Programma op te stellen (zie KB van 18 mei 2008). Voor de Belgische visserijsector werd een SWOT-analyse en een beschrijving van de strategie opgemaakt met betrekking tot drie van de vier prioriteiten van het EFMZVA ([EFMZVA Programma België 2021-2027](#)). Concreet wordt in het Belgisch OP ingezet op volgende Europese prioriteiten:

- Prioriteit 1: inzetten op het bevorderen van een duurzame visserij en het herstel en de instandhouding van aquatische biologische rijkdommen.
- Prioriteit 2: inzetten op het bevorderen van duurzame aquacultuuractiviteiten en van verwerking en afzet.
- Prioriteit 3: inzetten op het versterken van de lokale visserij- en aquacultuurgemeenschappen in de Vlaamse kustzone. Deze vernieuwing ten opzichte van de vorige programmeringsperiode 2014-2020 voorziet in de mogelijkheid voor de kustgebonden gemeenschappen om een lokale actiegroep op te richten die een eigen strategie kan ontwikkelen en beheren om de lokale uitdagingen en opportuniteiten bottom-up aan te pakken.

In 2012 stelde de Vlaamse Regering een eerste [Actieplan selectief vissen \(2012\)](#) op als pro-actieve reactie op een aantal zaken in het hervormde GVB dat in 2014 in voege is gekomen. In dit actieplan werden tien speerpunten voorgesteld die tot een verduurzaming in de visserij moesten leiden. Eén van de acties duidde op het belang van het [eerste maatschappelijk convenant](#) ter bevordering van een duurzame Vlaamse visserijsector (2011) dat door de visserijsector zelf werd uitgewerkt en dat de krijtlijnen voor een transitie naar een duurzame visserijsector vastlegde. Als resultaat van dit eerste Convenant werden deze krijtlijnen uitgeschreven in het rapport 'Vistraject' ([De Snijder et al. 2015](#)). Dit rapport kadert in het bereiken van de duurzaamheidsdoelstellingen van het hervormde GVB. Het rapport 'Vistraject' identificeerde zeven hoofddoelstellingen met betrekking tot het transitieproces van de sector richting een duurzame Vlaamse visserij. Hierbij werd uitgegaan van drie pijlers: (i) rentabiliteit, (ii) zorg voor het milieu en (iii) het sociale aspect van de visserij. In juni 2015 werd het [tweede maatschappelijk convenant](#) in uitvoering van de doelstellingen van het project 'Vistraject' ondertekend (2015-2020). Dit nieuwe Convenant ging uit van de ambities binnen een hernieuwde aanpak, zowel op het vlak van inhoud als op het vlak van organisatie en met een uitbreiding van de betrokken partners. Zo kon de Belgische visserij vanuit verantwoord ondernemerschap verder evolueren richting duurzaamheid en de consument voorzien van verse vis die hoog scoort op het vlak van kwaliteit en dit met voortdurend respect voor de biologische evenwichten in de zee. Door de succesvolle, vrijwillige en positieve betrokkenheid van de sector (bottom-up) binnen het beleidstraject werd een [derde convenant](#) en bijhorend actieplan uitgewerkt dat als kader zal dienen voor de volgende periode. Met dit derde maatschappelijk convenant (2021-2025) willen de betrokkenen hun engagement voor een verdere verduurzaming van de

visserijsector hernieuwen. Zij willen de Vlaamse visserij ondersteunen in het verdere streven naar duurzaamheid en dit op basis van een multidisciplinaire aanpak door alle betrokkenen en belanghebbenden.

Binnen het ILVO wordt onderzoek gevoerd naar meer duurzame visserijtechnieken. Zo wordt het ontwerp van de boomkor aangepast teneinde de selectiviteit te verhogen en de bodemberoering, de sleepweerstand en het brandstofverbruik te reduceren (Depestele et al. 2007, Stouten et al. 2007, Depestele et al. 2016, Depestele et al. 2019, Rijnsdorp 2020). Er worden tevens experimentele aanpassingen aan het vistuig getest om de teruggooi van ondermaatse vis en niet-commerciële organismen tegen te gaan. Er wordt verwacht dat onderzoek naar een verbeterde soort- en lengteselectiviteit in de toekomst noodzakelijk zal blijven door het teruggooiverbod (bv. Depestele et al. 2011). Daarnaast wordt eveneens onderzoek verricht naar alternatieve visserijtechnieken, zoals onder meer handlijnvisserij, staandwantsvisserij, de zogenaamde flyshoot-visserij en de garnalenpulskor (*Hovercran*) (o.a. Van Craeynest 2009, Polet en Van Peteghem 2010, Verhaeghe et al. 2011, Verschueren et al. 2012, Depestele et al. 2012 (WAKO-II-project (BELSPO)), Depestele et al. 2014 (WAKO-II-project (BELSPO)), Soetaert et al. 2015, Depestele et al. 2016, Soetaert et al. 2018, Depestele et al. 2019, Soetaert et al. 2019, Verschueren et al. 2019, Boute et al. 2021).

Tal van onderzoeksprojecten beogen een verduurzaming van de visserij. Eén van de meest in het oog springende projecten met praktisch toepasbare resultaten betreft het VALDUVIS-project (2012-2017). De VALDUVIS-methode bepaalt aan de hand van indicatoren met betrekking tot de drie pijlers van duurzaamheid, de duurzaamheidsscore op het niveau van elke individueel aangelande viskist. Het MaViTrans-project (2017-2019) betreft een eerste toepassing van de VALDUVIS-tool op de markt. Het project beoogt een verduurzaming van de Belgische visserijvloot door een markterkenning te koppelen aan vaartuigen die zich formeel engageren om hun duurzaamheidsscore te verbeteren binnen een termijn van drie jaar (gestart op 11 juni 2018). Wanneer de producten aan een bepaalde minimumscore voldoen, bekomen deze het duurzaamheidskenmerk 'Visserij verduurzaamt', wat op de veilklok geafficheerd wordt. Recentelijk wordt via proefprojecten getracht deze duurzaamheidsscore ook verder in de commercialisatieketen zichtbaar te maken, tot aan de consument toe.

Daarnaast kunnen nog tal van andere onderzoeksprojecten aangehaald worden die een verdere wetenschappelijke ondersteuning van de visserijsector als doel hebben:

- Het VISTools-project (2018-2020) heeft als doel de data uit diverse sensoren aan boord van een vissersvaartuig (weegschaal, GPS, trekkrachtmeter, dieptemeter, brandstofverbruik) automatisch te verzamelen zodat de opbrengst, de vangstsamenstelling en het brandstofverbruik tot op sleepniveau kunnen bepaald worden. Het real-time ter beschikking stellen van de informatie kan de reders ondersteunen in de eventuele bijsturingen van hun activiteiten;
- Het Combituig-project tracht de vangst van knelpuntsoorten en andere bijvangst in de boomkorvisserij te reduceren en hun overleving te verbeteren aan de hand van innovatieve technische ontwikkelingen aan de netten;
- Het VALOREVIS-project (2014-2015) op zijn beurt, beoogde enerzijds het in kaart brengen van de reststromen in de visserijsector die het meest interessant zijn om te valoriseren en anderzijds het faciliteren en creëren van nieuwe industriële activiteiten en samenwerking in Vlaanderen op basis van valorisatie;
- Het SPEKVIS-project (2013-2014) had als doel alternatieve materialen voor het uit polyethyleen vervaardigde spekking te identificeren en op deze wijze de brug te slaan met de textielsector. Het in zee terecht komen van plastics en hun fragmentatie tot zogenaamde microplastics kunnen leiden tot opname van deze partikels door mariene organismen en vormt bijgevolg een belangrijke onderzoekspiste met het oog op de verbetering van de kwaliteit van visproducten (De Witte et al. 2014, Van Cauwenberghe en Janssen 2014, Devriese et al. 2015, Vandermeersch et al. 2015, Devriese et al. 2017, Devriese en Janssen 2022). Hierbij aansluitend werd in het najaar van 2018 door FOD Leefmilieu en VLIZ een testproject opgestart rond het gebruik van loodvrije werpgewichten in samenwerking met de recreatieve zeevisserijsector (Verleye en Devriese 2019). Deze studie werd, samen met de uitgebreide vervolgstudie van Verleye en Dauwe (2021), meegenomen door het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) met het oog op het uitwerken van een gebruiks- en verkoopverbod van lood in de hengelvisserij;
- Het project GeoVis brengt de beschikbare informatie (wetenschappelijke data en sectorinformatie) betreffende de Belgische visgronden samen in een online platform, toegankelijk voor de sector en het beleid. Op deze manier kunnen zowel de sector als het beleid, op een flexibele manier en met degelijke achtergrondinformatie, de nodige beslissingen nemen voor het uitvoeren van hun activiteiten.

Het wetgevend kader en de duurzaamheidsgrenzen (economisch, sociaal en ecologisch) waarbinnen de toekomst van de Belgische visserij zich zal moeten ontwikkelen, worden bepaald door het GVB, en daarnaast tal van andere richtlijnen, zoals de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG), de KRMS, de Europese Kaderrichtlijn voor Maritieme Ruimtelijke Planning (Richtlijn 2014/89/EU), etc. Binnen deze kaders zullen de actoren binnen de visserijsector bepalend zijn voor de toekomst van de sector in Vlaanderen. Een toekomstverkenning werd reeds uitgevoerd door de SALV (2017).

Referentielijst wetgeving

Overzicht van de relevante regelgeving op Europees, federaal en Vlaams niveau. Voor de geconsolideerde Europese beleidscontext wordt doorverwezen naar [Eurlex](#). De nationale regelgeving kan geraadpleegd worden via het [Belgisch Staatsblad](#) en de [Justel-databanken](#), de Vlaamse wetgeving kan geraadpleegd worden via [Codex Vlaanderen](#).

Europese wetgeving en beleidscontext			
Afkorting	Titel	Jaar	Nummer
Besluiten			
C/2016/1084	Besluit van de Commissie van 25 februari 2016 tot oprichting van een Wetenschappelijk, Technisch en Economisch Comité voor de visserij.	2016	1084
Gedelegeerd Besluit (EU) 2021/1167	Gedelegeerd Besluit tot vaststelling van het meerjarenprogramma van de Unie voor de verzameling en het beheer van biologische, ecologische, technische en socio-economische gegevens in de visserij- en de aquacultuursector vanaf 2022	2021	1167
Uitvoeringsbesluit (EU) 2021/1168	Uitvoeringsbesluit tot vaststelling van de lijst van verplichte onderzoekssurveys op zee en de drempels als onderdeel van het meerjarenprogramma van de Unie voor de verzameling en het beheer van gegevens in de visserij- en de aquacultuursector vanaf 2022	2021	1168
Mededelingen / groenboek			
COM (2001) 264	Mededeling van de Commissie: Duurzame ontwikkeling in Europa voor een betere wereld: Een strategie van de Europese Unie voor duurzame ontwikkeling	2001	264
COM (2009) 163	Groenboek: Hervorming van het gemeenschappelijk visserijbeleid	2009	163
COM (2011) 417	Mededeling van de commissie: Hervorming van het gemeenschappelijk visserijbeleid	2011	417
Richtlijnen			
Richtlijn 92/43/EEG	Richtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn)	1992	43
Richtlijn 2008/56/EG	Richtlijn tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het beleid ten aanzien van het mariene milieu (Kaderrichtlijn Mariene Strategie)	2008	56
Richtlijn 2014/89/EU	Richtlijn tot vaststelling van een kader voor maritieme ruimtelijke planning (MRP-Richtlijn)	2014	89
Richtlijn (EU) 2017/1004	Richtlijn betreffende de instelling van een Uniekader voor de verzameling, het beheer en het gebruik van gegevens in de visserijsector en voor de ondersteuning van wetenschappelijk advies over het gemeenschappelijk visserijbeleid en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 199/2008 van de Raad	2017	1004
Richtlijn (EU) 2019/883	Richtlijn betreffende havenontvangstvoorzieningen voor scheepsafval en ladingresiduën	2019	883
Verordeningen			
Verordening (EG) 744/2008	Verordening tot instelling van een tijdelijke specifieke actie ter bevordering van de herstructurering van de door de economische crisis getroffen vissersvloten van de Europese Gemeenschap	2008	744
Verordening (EG) 1005/2008	Verordening houdende de totstandbrenging van een communautair systeem om illegale, ongemelde en ongeregelde visserij te voorkomen, tegen te gaan en te beëindigen, tot wijziging van Verordeningen (EEG) nr. 2847/93, (EG) nr. 1936/2001 en (EG) nr. 601/2004 en tot intrekking van Verordeningen (EG) nr. 1093/94 en (EG) nr. 1447/1999 (IOO-Verordening)	2008	1005
Verordening (EG) 1224/2009	Verordening tot vaststelling van een communautaire controleregeling die de naleving van de regels van het gemeenschappelijk visserijbeleid moet garanderen, tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 847/96, (EG) nr. 2371/2002, (EG) nr. 811/2004, (EG) nr. 768/2005, (EG) nr. 2115/2005, (EG) nr. 2166/2005, (EG) nr. 388/2006, (EG) nr. 509/2007, (EG) nr. 676/2007, (EG) nr. 1098/2007, (EG) nr. 1300/2008, (EG) nr. 1342/2008 en tot intrekking van Verordeningen (EEG) nr. 2847/93, (EG) nr. 1627/94 en (EG) nr. 1966/2006 (Controleverordening)	2009	1224

Europese wetgeving en beleidscontext (vervolg)			
Afkorting	Titel	Jaar	Nummer
Verordening (EU) 1380/2013	Verordening inzake het gemeenschappelijk visserijbeleid, tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 1954/2003 en (EG) nr. 1224/2009 van de Raad en tot intrekking van Verordeningen (EG) nr. 2371/2002 en (EG) nr. 639/2004 van de Raad en Besluit 2004/585/EG van de Raad (Gemeenschappelijk Visserijbeleid)	2013	1380
Verordening (EU) 508/2014	Verordening inzake het Europees Fonds voor maritieme zaken en visserij en tot intrekking van de Verordeningen (EG) nr. 2328/2003, (EG) nr. 861/2006, (EG) nr. 1198/2006 en (EG) nr. 791/2007 van de Raad en Verordening (EU) nr. 1255/2011 van het Europees Parlement en de Raad	2014	508
Verordening (EU) 1242/2019	Verordening betreffende de instandhouding van visbestanden en de bescherming van mariene ecosystemen door middel van technische maatregelen, tot wijziging van de Verordeningen (EG) nr. 1967/2006 en (EG) nr. 1224/2009 van de Raad en de Verordeningen (EU) nr. 1380/2013, (EU) 2016/1139, (EU) 2018/973, (EU) 2019/472 en (EU) 2019/1022 van het Europees Parlement en de Raad, en tot intrekking van de Verordeningen (EG) nr. 894/97, (EG) nr. 850/98, (EG) nr. 2549/2000, (EG) nr. 254/2002, (EG) nr. 812/2004 en (EG) nr. 2187/2005 van de Raad	2019	1241
Verordening (EU) 1139/2021	Verordening tot oprichting van het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur en tot wijziging van Verordening (EU) 2017/1004	2021	1139

Belgische en Vlaamse wetgeving		
Afkorting	Titel	Dossiernummer
Besluiten van de Vlaamse Regering		
Besluit van de Vlaamse Regering van 16 december 2005	Besluit van de Vlaamse Regering tot de instelling van een visvergunning en houdende tijdelijke maatregelen voor de uitvoering van de communautaire regeling inzake de instandhouding en de duurzame exploitatie van de visbestanden	2005-12-16/48
Besluit van de Vlaamse Regering van 13 maart 2015	Besluit van de Vlaamse Regering houdende een verbod op het gebruik van warrelnetten en kieuwnetten in de Vlaamse strandzone ter bescherming van zeezoogdieren	2015-03-13/02
Besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016	Besluit van de Vlaamse Regering houdende vaststelling van de werking en het beheer van het Financieringsinstrument voor de Vlaamse visserij- en aquacultuursector (FIVA) en de verrichtingen die voor steun in aanmerking komen	2016-02-05/24
Besluit van de Vlaamse Regering van 9 september 2016	Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van aanvullende nationale maatregelen voor de instandhouding en het beheer van de visbestanden en voor controle op de visserijactiviteiten	2016-09-09/03
Besluit van de Vlaamse Regering van 2 april 2021	Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de regels voor de verplichte bijdrage van de reders van Belgische vissersvaartuigen aan het Fonds voor Scheepsjongeren	2021-04-02/32
Decreten		
Decreet van 13 mei 1997	Decreet houdende oprichting van een Financieringsinstrument voor de Vlaamse visserij- en aquacultuursector	1997-05-13/31
Decreet van 28 juni 2013	Decreet betreffende het landbouw- en visserijbeleid	2013-06-28/15
Koninklijke besluiten		
KB van 4 augustus 1981	Koninklijk besluit houdende politie- en scheepvaartreglement voor de Belgische territoriale zee, de havens en de stranden van de Belgische kust	1981-08-04/31
KB van 21 december 2001	Koninklijk besluit betreffende de soortenbescherming in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België	2001-12-21/72
KB van 18 mei 2008	Koninklijk besluit tot vaststelling van het feit dat een beoordeling van de gevolgen op het milieu vereist is voor het nationaal operationeel programma voor de visserijsector en dat een beoordeling van de gevolgen op het milieu niet vereist is voor het nationaal strategisch plan voor de visserijsector	2008-05-18/32
KB van 23 juni 2010	Koninklijk besluit betreffende de mariene strategie voor de Belgische zeegebieden	2010-06-23/05
KB van 22 mei 2019	Koninklijk besluit tot vaststelling van het marien ruimtelijk plan voor de periode van 2020 tot 2026 in de Belgische zeegebieden	2019-05-22/23

Belgische en Vlaamse wetgeving (vervolg)		
Afkorting	Titel	Dossiernummer
KB van 28 juni 2019	Koninklijk besluit betreffende de pleziervaart	2019-06-28/08
KB van 4 februari 2020	Koninklijk besluit tot instelling van veiligheidszones in de zeegebieden onder Belgische rechtsbevoegdheid	2020-02-04/12
Ministeriële besluiten		
MB van 2 juni 2009	Ministerieel besluit tot toekenning van een beëindigingspremie voor de definitieve onttrekking van vissersvaartuigen aan de zeevisserijactiviteit in het kader van een vlootaanpassingsregeling	2009-06-02/01
MB van 16 maart 2012	Ministerieel besluit tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 december 2005 tot de instelling van een visvergunning en houdende tijdelijke maatregelen voor de uitvoering van de communautaire regeling inzake de instandhouding en de duurzame exploitatie van de visbestanden, wat betreft het kustvissersegment en de opdeling van bestaande visvergunningen	2012-03-16/10
MB van 19 mei 2016	Ministerieel besluit tot uitvoering van het besluit van de Vlaamse Regering van 5 februari 2016 houdende vaststelling van de werking en het beheer van het FIVA en de verrichtingen die voor steun in aanmerking komen	2016-05-19/06
MB van 4 oktober 2016	Ministerieel besluit betreffende individuele maatregelen ter bescherming van het cultureel erfgoed onder water	2016-10-04/03
MB van 19 juli 2019	Ministerieel besluit houdende het verbod op de pulsvisserij in de Belgische twaalfmijlszone	2019-07-19/06
MB van 24 december 2020	Ministerieel besluit houdende tijdelijke aanvullende maatregelen voor het jaar 2021 tot het behoud van de visbestanden in zee	2020-12-24/07
MB van 15 juni 2021	Ministerieel besluit tot instelling van een veiligheidszone rond de zeeboerderij	2021-06-15/02
Wetten		
Wet van 19 augustus 1891	Wet betreffende de zeevisserij in de territoriale zee	1891-08-19/30
Wet van 10 oktober 1978	Wet houdende vaststelling van een Belgische visserijzone	1978-10-10/30
Wet van 22 april 1999	Wet betreffende de exclusieve zone van België in de Noordzee.	1999-04-22/47
Wet van 5 juli 2018	Wet betreffende de pleziervaart	2018-07-05/07